

Cumhuriyet'in 100. Yıldönümü İçin Belirlenecek Hedef: Üniversiteler

Atılğan ULUTAŞ*

GİRİŞ

Üniversiteler, ülkelerin bilim yuvalarıdır. Dünya üzerindeki her ülkenin kendi olanaklarıyla kurduğu üniversitelerin esas amacı, kendi geleceklerini güvence altına alacak insan gücü yetiştirmektir. Çünkü 'devlet' kavramı, işleyiş sahibi olduğu ülkenin kültürel özellikleriyle donanmış bir şekilde, o ülkenin sonsuza kadar var olma kaygısını eyleme dönüştüren belirli bir disiplindir. Bu disipline dünya üzerinde her zaman ihtiyaç duyulmuştur, çünkü ülkelerin temelini oluşturan 'coğrafya' kendi kendini koruyamaz. Onu koruyacak olan, onun jeopolitik unsurlarından sorumlu devlettir. Devlet de, zamana göre kendini şekillendirmesi, sürekli bir devinim halinde olması gereken, ayrı ayrı organlardan oluşan canlı bir organizmadır ve her organın geçirmesi kaçınılmaz olan evreler 'doğma – büyüme – ölme' evreleri, organlardan meydana gelen canlı bir organizma olan devlet için de geçerlidir. Ancak bulunulan coğrafya üzerinde hak iddia edilebilmesini sağlayan, bir çeşit 'misâkı millî' oluşturan 'kültür'le yoğrulmuş bir halde varlığını sürdürmek isteyen devletin devamlılığını sağlayacak olan yeni nesiller, dolayısıyla bu nesillere sözü edilen 'var olma' disiplinini sağlayan, üniversitelerdir. Üniversiteler, bu organizmanın yaşaması için zamanın ihtiyaçlarını karşılayacak taze kandır. Burada bahsedilen devlet kavramı, üst bürokratik bir yapıdan çok, milletin temsili görevini üstlenmiş bir çeşit millet sözcüsü, yani milletin kendisidir.

Yazının devamında ayrıntılarına inilecek olan Türkiye ve Türk üniversitelerinin geleceği öngörüsü ve öneriler, devletlerin iç yapıları ve dünya üzerindeki konumlarıyla ayrı düşünülemez. Bir ülkenin siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı; o ülkenin geleceğine 'kaynak' sağlayan üniversitelerle öyle iç içe girmiştir ki, birbirlerini etkileme güçleri çok fazladır. Yine üniversiteler, bir ülkenin devamlılığı söz konusu olduğunda tek başına bir olgu olarak karşımıza çıkamamakla birlikte, bu devamlılığı

---

* Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi, Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü, 3. Sınıf Öğrencisi.

sağlayacak diğer bütün konulara kaynak sağlaması bakımından bu konuda belki de en öncelikli sıraya geçmektedir.

Tarihte, milletlerini “uzun süren” bir refah ve ülkülem düzeyine çıkararak bütün önderlerin vecizelerinde, gençliğe olan güvenlerini görürüz. Bu önderler ki, devletin yukarıda bahsedilen hareketliliğinin ve bu hareketliliğin devamlı olması gerektiğinin farkına varmış ve bütün getirdikleri yenilikleri, kendi neslini oluşturan millete değil, gençliğe ithaf etmişlerdir. Bunun nedeni, devletin ‘evrimci’ değil, ‘devrimci’ nitelikte olması; yani geleneklere bağlı kalarak çağı yakalaması gerektiğini bilmeleridir. Çünkü inkılaplar ister tabandan tavana, isterse de tavandan tabana gelsin; benimsenmeleri birinci koşuldur. Bu devrimlerin tam bir sürerlilik içine girmesi için gerekli benimseme duygusunu da, devrimlerin yapıldığı nesli oluşturan millet anlamakta güçlük çekebilir; ya da sadece önderlerine duydukları inanç sayesinde bu devrimleri kabul edebilir. Oysa akılcı bir yolla bu devrimleri benimseyip gereklerini yerine getirecek olanlar yalnız ve ancak yeni nesillerdir. Üniversiteler de, örneğin Önder Mustafa Kemal Atatürk’ün devrim ilkelerini akıl süzgecinden geçirecek olan yeni neslin buluşma ve bu akıl yürütmeyi yapacakları yerler olduğu için, sözü edilen, devletlerin iç yapılarını oluşturan konularda en önemli köşeyi kapar.

Böyle önemli bir konunun geleceği üzerine tartışırken tarih biliminin bir gereği olan geçmişteki ve günümüzdeki ipuçlarından ve göstergelerden yola çıkmak ve yüzeysel bazı sorunları ikinci plana atmak zorunludur. Az ücretler, sınıfların kalabalığı, laboratuvar yokluğu, ders saatlerinin fazlalığı, okul içerisindeki sosyal mekanların ve faaliyetlerin doyurucu olmaması... gibi sorunlar, kendi içlerinde çok önemli birer etken olmalarının yanı sıra, öncelikle ülkemizdeki üniversitelerin günümüzdeki iç açıcı olmayan ama umutsuzluğa düşmeyi de gerektirmeyecek durumları söz konusu olduğunda, ikincil öneme sahip tutulmaları gerekmektedir. Sorun ve can alıcı noktalar daha derinlerdedir. Sayılanlar türünde sorunlar, üniversitelerin istenilen düzeye çıkması ve devletin elini güçlendirecek konuma yükselmesi konusunda, bahsedilecek olan sorunların yanında ufak kırışıklardır ve asla bir mazeret olarak kabul edilemezler.

Şu an için çağdaşlığın bayrağını elinde tuttuğu kabul edilen Batı uygarlığının, medeniyetten sonraki esas amaç olan bu uygarlık düzeyine ulaşmasında esas teşkil eden ‘bireysel özgürlük’ ve ‘iş bölümü’ ve bunun sağladığı kişisel çabalar göz önüne alındığında, Batı’nın bu uygarlığa ulaşmasını sağlayan insanların yaşamları araştırıldığında, deyim yerindeyse hemen hepsinin sefalet ve ağır baskı içerisinde bir hayat sürdürdüklerini görürüz. Bütün o bilimsel ya da felsefi buluşları, düşünceleri hep çaresizlikler içerisinde ortaya çıkardıklarına ibretle tanık oluruz. Onlar bu çaresizliklerden yakınmamışlardır ve önce kendi ülkeleri, sonra da tüm dünyanın yararına olacağını düşündükleri buluşlarını, gerçekten de tüm dünyanın yararına olacak şekilde insanlığa kazandırmışlardır ve bunun nimetini ve üstünlüğünü önce kendi ülkeleri görmüştür.

Bunun dışında kendi yakın tarihimizden bir örnek verecek olursak, bizler, “Ordu yoksa kurulur, para yoksa bulunur, düşman çoksa yenilir!” şeklinde bir anlayışla, yani çaresizliği asla kabul etmeyen bir iradeyle çağı yakalama savaşı veren bir milletin nesilleri olarak, böyle engelleri yok sayması gereken bir milletiz. Bir başka yönden bakıldığında, İstiklâl Marşımızda da belgelenen ‘varlık içinde yoklukla mücadele’ bizim Kurtuluş Savaşımızın övündüğümüz bir başka tarafıdır. Sorun daha derinlerdedir ve bu derinlerdeki çatlaklar kapatıldığında, yüzeydeki pürüzler de kendiliğinden kalkacaktır.

Fransızca ‘evren’ anlamına gelen sözcükten Türkçe’ye geçmiş bir isim olan ‘üniversite’ kelimesinin tam Türkçe karşılığını ‘Evrenkent’ olarak alabiliriz. Buradan yola çıkarak düşünülebilir ki, üniversiteler, bütün evrenin içine doluştuğu altkümelerdir. Nesil, burada bütün evreni ve özellikle kendi ülkesinin bu evrendeki konumunu öğrenir. Üniversiteler ülkelerin bilim yuvasıdır, denildi. Bu tanımlamayı biraz daha açıp hakkını verirsek şöyle diyebiliriz ki, ‘evrenkentler’, bütün insanlığın bilim yuvalarıdır. Kendi ülkelerine olduğu gibi, bütün dünyaya kaynak sağlarlar. Ancak, ülkelerin yapısı gereği, ‘yerel olmadan evrensel olmak’ tarihte yaşanan tecrübelerle sabitlendiği gibi büyük felaketselere yol açabilir. Üniversitelerimizin başöğretmeni Atatürk’ün belirttiği gibi “iki dünya arasında sıkışıp kalmak” demek olan bu durum, ülkeye yarar sağlamayacağı gibi, onanmaz zararlara da meydan verir. Bilim, evrensel değerler elbette ki bütün insanlığın malıdır. Ancak iç içe geçmiş halkalardan oluşan süs havuzlarındaki gibi, en üstteki en küçük havuz dolmadan en alttaki en büyük havuz dolmaz. Bu sebepten, izlenecek yol, bütün evrenin birleştiği bir kurumdan yola çıkıp tüm dünyayı tanıyacak nesillerin önce kendi ülkelerinin hedefleri ve ihtiyaçları doğrultusunda çalışmalarıdır. Bundan sonraki amaç ise tüm insanlığa bu nimetten ‘erdemlice’ faydalanma şansı vermektir. Kaldı ki, kendi için istediğini tüm insanlık için istemeyen ülkelerin tökezlediklerine ve hedeflerine ulaşsalar dahi er-geç yolda kaldıklarına şahit olduk. Örneğin ulusal kurtuluş mücadelelerinin başarı şansının artması, çoğunlukla bu olguya bağlı olmuştur.

Yerellik ve evrensellik kavramlarının ‘küreselleşmeyle’ olan ilgisi de açıktır. Küreselleşmenin kaçınılmaz yönü olan ‘tüm evreni bilmek ve adımlarını ona göre atmak’ için üniversiteler en uygun kurumlardır. Çünkü nesiller tüm dünyayı bilip buna göre ve bunun için yöntem uygulamak durumlarını bu kurumlar sayesinde sağlarlar. Ancak küreselleşmenin zamanla aşındırılan anlamı daha önce de bahsedildiği gibi “yerel olmadan evrensel olmak” durumuyla karıştırılsa, bu havuzun ahengini bozacak ve susuz kalan en üstteki birinci halka işe yaramaz hale gelip denge bozulacaktır.

Dünya üzerindeki devletlerin, buldukları coğrafyalarının ve sahip oldukları değerlerinin siyasetlerine verdikleri yön olan jeopolitik, günümüz şartlarında çok büyük önem kazanmıştır. Çünkü çift kutuplu dünyanın sona

ermesinden sonra bölgesel, kıtasal ve ulusal güçler de dünya siyaseti üzerinde, özellikle de kendi etkinlik alanlarını oluşturdukları bölgelerde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu durum onların ellerini güçlendirmektedir. Ayrıca çoğu düşünürün, kendi ülkesinin siyasi hedeflerine bilimsel temel sağlamak üzere kaleme aldığı tezler, her ne kadar güdümlü olsalar da, bazı niyet ve amaçları belirlemede önemli rol oynarlar. Bu tezlerin belki de en sık dile getirileni kültür, başka bir deyişle medeniyetler çatışmasıdır. Bu tezlerde sık sık dile getirilen kültür birliğinin önemi, yadsınamaz bir hal almıştır. Çağımıza baktığımızda kültür birliği üzerine kurulan ittifakların kalıcı, diğerlerinin ise sadece çıkar birliğine dayalı ve fazla uzun ömürlü olmadığı görülür.

Bu durumda 'dünyanın menteşesi' halinde olan Türkiye'nin, kültür birlikleriyle oluşmuş ittifaklar tarafından sarılmışken denge siyaseti izlemesinin yanında, yalnız başına bir siyasi sürekliliği hayata geçiremeyeceği için bölgesel bir güç sahibi olması çok gereklidir. Bunun için, birinci koşul bölgesel güç için, ulusal gücün tek bir noktasından dahi feragat etmemektir. Bu da ancak kültür ve tarih birliği münasebetleriyle aralarında köprüler olan ülkeler arasında gerçekleşebilir. Diğer türlü olan birleşmeler, çıkar birlikteliği şeklinde vücut bulur ve bu da eşit olmayan güçler arasında yapılacak anlaşmaların eşitsizliğini ortaya çıkarır. Bu demek değildir ki, tarihî ve kültürel bağlarımız olmayan ülkeler ya da birliklerle tamamen bir kopma yaşayalım, onlara kendimizi kapalı tutalım... Ancak asıl güç, birbirlerinin gelenek ve göreneklerine yabancı olmayan ülkelerin birleşmeleriyle gerçekleşir ve dünya adasının kilit noktasında bulunan Türkiye gibi bir ülke için ulusal ve bölgesel bir güç olamama gibi bir seçenek yoktur. Tüm bu bilgilerin ışığında da söylenebilir ki, Türkiye için ulusallıktan sonra gelecek olan bölgesel güç olma seçeneğinin örtüştüğü tek coğrafya Avrasya, daha da uygun olarak Türk dünyasıdır. Ancak dil, din, kültür ve tarih gibi bağların olduğu bu dünya ile bir birliktelik yapmak için bunlar tek başına yeterli değildir. Bu niteliklerin işlenmesi çok önemlidir. Kaldı ki bu birliktelik asla bir sınır birlikteliği olmayacak, bir söz söyleme, yardımlaşma ve gizilgüç birliği olacaktır. Bu konuda belki de en önemli görev, bahsedilen bu 'dünyanın' üniversitelerine düşmektedir.

Ayrıca eğitimde, özellikle de üniversite eğitiminde yapılacak köklü düzenlemeler, yapıldıkları andan itibaren tam yerlerine oturmaları için birkaç seneye ihtiyaç duyarlar. Çünkü eğitim gibi önemli konular, yukarıda da bahsedildiği gibi, nesillerin ilerlemesiyle belirli bir düzene kavuşurlar. Bu yüzden de, yazının devamını ve aslını oluşturacak 'gerçekler ve çözüm önerileri' konusunda, ülkemizin günümüz koşulları dikkate alınarak; 'gerçekler'in günümüzden örnekler verdiği, 'çözüm önerileri'nin de uygulandıktan yaklaşık 15 yıl (2023) sonra başarı imkânına ulaşacağı ve bu anlayış üzerine kurulduğu düşünülmelidir.

Kültürel Öğeler

Türkiye ve diğer Türkî cumhuriyetlerin, 'zeminle mütenasip kültür'lerine sahip çıkmaları bu bileşke için en önemli noktadır. Çünkü, bahsedildiği gibi devlet, yönettiği halkın kültürüyle donanmış bir disiplindir ve devletlerin bileşke oluşturmaları birbirlerinin geleneklerine yabancı olmamalarını gerektirir. Tarihin sayısız örneklerini sunduğu bir gerçek vardır ki, 'dil' bir kültürün temel taşı niteliğindeki ögesidir. Dil birliği, tarihte bir çok milleti birleştirmiş ya da dil bilinci bir çok millete bağımsızlık ruhu vermiştir. Bu durumdan da zaman zaman bazı imparatorluklar zarar görmüşlerdir. Günün jeopolitik özellikleri göz önüne alındığında, hele ki tarihinde ender olarak 'kendisinden olmayan' güçlerin egemenlik sağlamaya çalıştıkları coğrafyamızda kaçınılmaz olan uzun süreli ekonomik ve sosyal ortaklık için, sözü geçen ülkelerin kendi dillerine sahip çıkmaları ve dillerinin birbirleriyle olan akrabalıklarına eğilmeleri büyük önem taşımaktadır.

Oysa günümüzde, özellikle kendi ülkemizdeki çoğu üniversitede, bu gerçeğin farkına varılmamıştır. Yabancı dilin, kendiyle ilgili ana bölümleri haricinde de, takviye ve meslekî yabancı dil dersleri olması yerine, eğitim dili tümenden yabancılaştırılmıştır. Türkçe dersleri ise, sadece ilk iki dönemin 'olsa da olur olmasa da' tarzı bir dersi haline getirilmiş ve bundan sonraki dönemlerde bir daha, öğrencinin kendi gayreti olmaksızın yüzüne bakılmaz bir hale getirilmiştir. Bundaki asıl tehlike, ezberci eğitimin yaygınlaşmasının dışında, öğrencilerin kendi kültürlerine yabancılaşması ve kendi ana dillerine sahip olamamalarıdır. Bu tarz bir üniversiteden kendi devletine ya da kültürel bağlarla bağlı olduğu diğer devletlere yarar sağlanabileceği düşünülemez.

Hayatî bir önem taşıyan bu sorunun çözümü, bütün üniversitelerin, 'hangi bölümleri dahil ederlerse etsinler' eğitim dillerini tamamen Türkçe hâle getirmeleridir. Türkçe, kendi alanı dışındaki diğer bölümlerde sadece iki dönem görülüp sonra unutulmaya terk edilmemelidir. Öğrenciler, mezuniyetlerinin son noktalarına kadar Türkçe dersinden sorumlu tutulmalı ve onlara Türkçe'nin eskisiyle - yenisiyle bütün olanakları ve yüceliği öğretilmelidir. Mezun olan öğrencinin, ana dilinin dil bilgisi ve edebiyatı hakkındaki bilgisi son derece yüksek olmalıdır. Diğer taraftan, Türkî cumhuriyetlerle benzeşen dil yapıları hakkında da öğrencinin bilgisinin olması sağlanmalıdır. Bunun için, Türkçe'nin her türlü şive ve ağız özelliklerinin öğretilmesi şarttır. Bunun yanında yabancı dillerin de öğretilmesi zorunlu kılınmalıdır, ancak bir dili öğretmenin yolu, eğitimi o dilde yapmak olamayacağı gibi, ana dal eğitimi yabancı diller üzerine olmayan bölümlerde, meslekî ağırlıklı dil öğretimi yaygınlaştırılmalıdır. Bu sayede öğrenci, hem kültürüne bağlı kalıp ezberden tamamen kurtulup kendi dilinin ona sağladığı olanaklarla çok yönlü düşünebilecek, hem de bir yabancı dili hakkıyla öğrenecektir.

Kültürün temel taşlarından olan tarih de, ülkelerin ulusal bütünlükleri ve sözü geçen ülkelerin birbirleriyle olan ilişkileri konusunda önemli bir değer taşımaktadır. Milletler, ancak tarihsel eserlerini ve tarih boyunca yükledikleri görevleri bilirlerse geleceklerine yön verebilirler. Atatürk'ün de dediği gibi, "her millet, dünyaya kendi eseriyle birlikte gelir ve amacı o eseri korumaktır." Tarihte Türkler'in korumakla yükümlü olduğu eseri ve ülkeleri öğrenmek, üniversite gençlerinin çizdikleri yolda her zaman atacakları adımı belirleyen bir etken olacaktır. Bu tarihi bilmek, Türkî cumhuriyetler arasındaki bağları da kendiliğinden sıkılaştıran bir etmen olacaktır. Çünkü, tarihin getirdiği bazı olaylar aramıza ayrılıklar koysa da, Türkiye ve Türkî cumhuriyetlerin tarihleri iç içedir ve 'birbirlerine dahil olan', korumakla mükellef oldukları 'eserleri' vardır.

Ancak ana dilimizin bulunduğu durum, tarih dersleri için de geçerlidir. Kendi ana bölümü dışında, çoğunlukla ilk iki dönem alınıp sonra da belki sonsuza kadar bırakılan tarih dersleri, öğrencinin, kendisinin koruması gerektiği eseri bilmesine yetmemektedir. Çoğunlukla, öğrencilerin liseden bir alt yapıyla geldiği kabul edilip üniversitelerde tarih dersleri inkılap tarihiyle sınırlandırılıyor. Oysa Türkçe gibi, tarih dersi de öğrencinin mezun olana kadar sorumlu ve yetkin olması gereken bir ders olmalıdır. 'Hangi bölüm olursa olsun' gerçeklere tamamıyla uygun ve günümüzdeki olaylarla ilişkilendirilebilecek bir düşünce yapısı içerisinde, Orta Asya Türk tarihinden, Selçuklu ve Osmanlı tarihine; sonra da Türk inkılap ve özellikle çağdaşlaşma tarihinden, birkaç on yıllık yakın tarihimize kadar tüm tarihimiz, ayrıntılarıyla anlatılmalı ve bu tarihin içerisine dahil olan ya da bu tarihin şekillenmesinde etkin rol oynayan dünya tarihleri de ezbere yönelmeden öğretilmeli ve bilinmelidir. Özellikle tarih boyunca kendi bulunduğumuz Avrasya coğrafyasının bugünkü şeklini alana kadar geçirdiği evreler iyi tahlil edilmelidir. Çünkü jeopolitiğin en önemli unsurlarından biri de tarihtir.

Tüm bu kültürel öğelerin bölge devletlerini üniversiteler aracılığıyla birbirine olduğundan çok daha fazla yaklaştıracığı yadsınamaz. Bölümü ne olursa olsun, üniversite kademelerine gelecek olan kişiler, örneğin doktora öğrencileri, bu ünvanlarını almak için 'meslekî' yabancı dil sınavı yanında, Türkçe ve tarih yeterlilik sınavına girmelilerdir. Belli başlı üniversitelerde bulunan AB Ofisleri gibi, Türk cumhuriyetleri arasında iletişimi sağlayan ve eşgüdümlü olarak çalışacak Avrasya Ofisleri aracılığıyla, yukarıda bahsedilen konularda kültür ve bilgi alışverişi sağlayacak ve öğrenci değişimi gibi konularla işlerlik kazanacak yapılar da bahsedilen konulara yardımcı olacaktır. Ancak bahsedilen kültürel konuların, başka milletlerin kültürlerinden edeceği *tasarruf* da göz ardı edilmemelidir. Ne de olsa, üniversiteler evrenin birer altkümeleridir ve bütün evrenin bilgi ve yöntemini, 'malzemeyi kendi içinden çıkararak' uygulamaya mecburdur. Konumu gereği, üniversiteler kapalı bir yapıda olamazlar, çünkü ülkeler de dünyaya kapalı olamazlar. Ancak, Mustafa Kemal Atatürk'ün, Sovyetler Birliği'nin dağılacağına dair öngörüsü ve bu devletler topluluğundan,

“olayların bizi ayrı kıldığı; dili bir, dini bir kardeşlerimizin çıkacağı; bunlarla manevî birlikteliğe hazır olunması gerektiği ve dil ve tarihin bir köprü olduğuna’ dair söylediği söz unutulmamalıdır.

Hedef ve Devlet – Asker – Üniversite

İnsanların olduğu gibi, devletlerin de ulaşmaya çalıştıkları ve halkın bütün tabakası tarafından benimsenen, sohbet konusu olması gereken ‘hedefleri’ olmalıdır. Söz gelimi, ABD Ay’a çıkmak gibi bir hedefi topluma öyle bir yaymıştır ki, her tabakadan insanın neredeyse kişisel bir hedefi haline gelmiştir. Diğer yandan, AB’nin kurulma aşamasında, iki kutuplu dünyada birlik olunması gerektiği telkini, birliği oluşturacak ülkelerin halklarına öyle bir aşılarmıştır ki, insanlar bir kurtarıcı olarak bu birliği beklemişlerdir.

‘Yerel olmadan evrensel olunmaz’ ilkesinden yola çıkarak, ulusal, bölgesel, kıtasal ve evrensel bir güç odağı oluşturması için gereken her türlü gizilgücü bünyesinde bulunduran Türkiye, yaklaşık 80 yıl önce Atatürk’ün oluşturduğu “*Muası medeniyetler seviyesine çıkmak*” ülküsü günümüzde, ya saptırılmış bir şekilde ‘Batılılaşma’ olarak algılanıyor ya da çok uzak bir hayal olarak dillendiriliyor. Kaldı ki o tarihten bu yana, bölgesel belediyelerin kendi bölgeleri için ortaya koydukları kısa vadeli hedefler dışında, bütün ulusun uykusunu kaçırarak, onu heyecanlandıracak siyasî hedefler konulmamıştır. ‘Hedefsizlik’, günlük politika üretimlerini ve günü kurtarmak için kolayca yönlendirilebilmeleri beraberinde getirir.

Atatürk’ün ölümünden sonra, özellikle çok partili sistemin yürürlüğe girmesinin ardından, Türkiye’nin ‘hedef eksikliği’ göze batar hale gelmiştir. Konulmaya çalışılan hedefler genellikle halkın gözünü boyayarak, halka onun fikriymiş gibi dayatılmaya çalışılmış ve bu hedefler hiçbir zaman halkın seçeneği olmayıp ‘yönetimin seçeneği’ olmuştur.

Oysa, halkından kopmamış ve millî bir birliktelik üzerine kafa yoran aydınların da yönlendirilmesiyle, toplumun her kesiminin gündelik sohbetlerine bile konu edecekleri bir hedef gereklidir. İç ve dış siyasetler, bu hedef doğrultusunda şekillenmelidir. Örneğin Yunanistan’ın Megalo İdea fikri, başa kim gelirse gelsin uygulanması beklenen bir siyasettir. O, ‘bu işi’ yapabileceğine güvenildiği için başa getirilmiştir. Ya da Almanya’nın, eskiden egemenliğinde bulundurduğu ve Avrupa Birliği’ne yeni girmiş ya da girecek olan Balkan devletleri üzerindeki etkinliklerini arttırıp bir zamanlar buralarda yaşayan, ancak 2. Dünya Savaşı sonunda Almanya’ya göç eden insan fazlalığını buralara yeniden yerleştirmek, Almanlar’ın bitmeyen uğraşdır. Ancak, Türkiye, millî ülkülemlerini tarihinde hiçbir zaman başka bir devletin coğrafyasının üzerine şekillendirmemiştir. Oysa 1938 yılında beri askıya alınmış bir izlenim veren, “Saygın dünya devletleri ailesinin, saygın bir ferdi olmak” ülküsü, kısa vadeli planlarla yeniden canlandırılmalıdır. Tarihinden, yani kendi kültüründen ‘malzemeyi’; çağdaş devletlerden ise ‘yöntemi’ alacak ve Türk harsı içerisinde bilimin

üstünlüğüne erişmeyi gerektirecek bir *hedef*, devletin bitmez tükenmez uğraşı olmak zorundadır. Bütün dış ve iç siyasetlerde izlenecek yol da buna göre tutturulacaktır.

Tam da bu noktada devreye Devlet – Asker – Üniversite üçlüsü girmektedir. Bu üç unsur, ayrı ayrı düşünülemez olsa da, bir ülkenin gidişatında rol oynatan başat karakterlerdir. Buradaki devlet sözcüğü genel anlamda kullanıldığı gibi, bürokrasi anlamında da kullanılmaktadır. Bu karakterlerin görevlerini tam olarak yerine getirmesi, hepsinin yöneleceği ortak hedef sayesinde bir anlam kazanır. Devletler ve kapsadığı diğer öğeler, devrim esaslarına dayanır. Devrimlerin de sonu yoktur. Çünkü toplum hayatında durağanlık, gerilemekle aynı zamana denk gelir. ‘Zamanın ihtiyacını karşılamak’ demek olan medeniyet, ortak tasarımlarda, özellikle sayılan başat karakterlerin yeniliklere yönelmesini gerektirir.

Askeriyenin, anayasal haklar çerçevesinde, ülkeyi iç ve dış tehditlere karşı korumak görevi; ya da devletin, sahip olduğu ülkenin coğrafi devamlılığını kültürel öğelerle bezenmiş bir şekilde devam ettirmesi, birbirleriyle olan ortaklıklarına ve özellikle de bu iki karakterin üniversitelerle olan işbirliğine bağlıdır. Şöyle ki; devlet ve askeriye, zamanın ihtiyaçlarına karşılık vermeden ne üstlendikleri görevi yapabilirler ne de ortak payda halinde buluşulan hedefe doğru yürüyebilirler. Zamanın ihtiyaçlarına karşılık vermek, bilimin sunduğu yenilikleri, malzemeyi kendi içimizden çıkarmak suretiyle öğrenmeye ve bunları uygulamaya bağlıdır.

Bahsedilen ve yakın bir gelecekte belirlenmesi çok büyük öneme sahip olan *hedef* konusunda, roller şu şekilde dağıtılabilir: ‘Özel anlamıyla’ devlet, hedefin uluslararası arenada temsilcisi ve bu hedefe her yönden kaynak sağlayıcıdır. Askeriye, bu hedefin içte ve dışta koruyucusu ve de ileride anlatılacağı gibi, ilk deneyicilerindedir. Ve son olarak üniversite, bu hedefe ve sözü geçen diğer başat karakterlere ‘veri’ sağlayıcıdır.

Ortaya konulan belki de yüzyıllık hedef, devletin alacağı şekli sağlar. Ancak, üniversiteye bu bilimsellikten ayrı bir yolu bulunmayacak bu hedefin verilerini ve insan gücünü üniversiteler sağlar. Devletin, üniversitelerle işbirliği; hem ortak bir amaca yönelmede hem de teknik bilgi sağlanması konusunda vazgeçilmez bir şeydir. Hatta üniversiteler de bu hedefi oluşturabilirler. Nihai hedefe ulaşmada kilometre taşı olacak bazı ara planlar üniversiteler tarafından geliştirilip sunulabilir. Örneğin çağımızın önemli jeopolitik unsuru petrol, ulaştırma yolları bakımından da devletlerin incelemesindedir. Türk üniversitelerinin bu konuda geliştirecekleri tasarımlar, devletin elini bu çok önemli konuda geliştirebilir. Konuyu inceleyecek olursak, örneğin, boru hatlarının kısa sürede ve az maliyetle yapılmasının yolları; petrolün daha güvenli ve çabuk ulaştırılması, petrolün ulaştırılmasında alternatifler; petrolün çevreye zararlı etkilerinin en aza indirilmesi vs. gibi konularda araştırma ve deney yapmak üniversitelerin görevi olmalıdır. Devletin görevi ise, kendi içinde büyük önem taşıyan bu konuyla ilgili yapılan araştırmalara büyük ödenekler ayırıp her türlü

bürokratik işlemi hızlandırmaktır. Bu verileri uluslararası arenada temsil edip stratejiyi bu bilgilere göre ayarlamaktır. Zira bilgi olmadan teknolojinin ve uygulamanın olmayacağı bilinen bir gerçektir. Askeriyenin de görevi, aynı konuda çıkarı olan diğer devletlerin 'eyleme yönelik' engellemelerini bertaraf etmektir. Ancak projeyi sekteye uğratmak girişimleri eyleme yönelik değil ise, askeriye temsil ettiği değerleri yine devletin kendisine devreder. Buradaki devlet tanımının, genel ve özel; yani bürokrasi anlamında kullanıldığından bahsedilmişti. Askeriyenin bir başka görevi de 'test etmek'tir. Dünyadaki bir çok icâdın öncelikle askerî amaçlar için kullanıldığı bilinir. Örneğin internet... İlk olarak askerî gereksinim için ortaya çıkarılmış, sonra da tüm insanlığın hizmetine sunulmuştur. Örnekte bahsedildiği gibi, petrol boru hatlarının yararımıza olacak şekilde kullanılması için ortaya çıkarılan buluşlar, önce askerî amaçlar için test edilebilir ve bu amaçlarla askerî teknoloji, kısacası genel teknolojinin çitası yükseltilebilir. Bu, bahsedilen 'zamanın ihtiyacını karşılamak' olgusuyla da doğru orantılıdır. İşlerlikte başarı kazanan cihaz, sonradan hedefin ve tüm insanlığın yararına kullanılır.

Kısacası burada üniversitelerin oynadığı rol belki de en önemlisidir. Çünkü 'bilgi çağı' olarak isimlendirilen çağımızda, kozlar ve güçler bilgi sayesinde el değiştirmektedir. Belirlenecek uzun vadeli ve hiç bitmeyen bir uğraş gerektirecek *hedef*, askeriye ve devletin üniversitelerden bilgi talebini gündeme getirir ve ortaklaşa oluşturulacak tasarılar ve planlar hedefe yakınlığımızı artıracaktır.

Üniversitelerin her türlü siyasî düzenlemeden etkilendikleri, siyasal partilerin kendilerine göre şekillendirmeye çalıştıkları, anlaşmazlıkların 'ödenek kesilmesiyle' sonuçlanabildiği günümüzde, bu tarz uygulanan sistemin yıkıcı sonuçlar doğuracağı bilinmelidir. Üniversiteler ile 'devlet'in ayrı düşmesi, bilimi ve eğitimi sekteye uğratacağı gibi; bilgiden ve doğal olarak teknikten yoksun bir devletin ve kuru kalabalık bir gençliğin ortaya çıkmasına sebebiyet verir. Aynı şey, askeriye ve devlet ilişkileri için de geçerlidir. Ancak daha da önemlisi şudur ki, üniversite gençliğinde, özellikle 'darbe'lerden sonra askeriyeye karşı oluşan olumsuz bakış, 'ordunun dayandığı gerçek temeller' ve bilime sağlayabileceği yararlar ön planda tutularak ortadan kaldırılmalıdır. Askeriyenin; bilime verdiği önemi artırması ve kendi bünyesinde bulundurduğu gençliğin dışında, üniversite gençliğine eğilerek, onların yapacakları bilimi, dayandığı temellerden en önemlisi olan 'bölge ve dünya barışı' adına kullanacağını her fırsatta dile getirmesi ve bunu uygulaması gerekmektedir.

Araştırma Esası

Türkiye üniversitelerinde öğretmenlerin 'asıl' görevi, araştırmaktır. Kendi alanlarında çok kapsamlı araştırmalar yapıp bunu ülkelerinde ve dünyada, o alandaki başka araştırmacılara sunup konu hakkında farklı bir açılım yaratmaktır. Üniversite öğretmenini, lise öğretmeninden ayıran en büyük özellik budur. Lise öğretmeni, ileride araştırma yapacak öğrencilere

bir temel hazırlamakla görevlidir. O yüzden lise öğretmeni için ‘ders vermek, ders anlatmak’ birinci görevdir. Oysa üniversite öğretmenlerinin görevi, asla ders anlatmak olmamalıdır. Elbette ki kendi alanlarında yetiyecek öğrencilere bilgilerini sunacak ve onlara ders vereceklerdir. Ancak bu durum, asıl görev olan araştırmanın önüne geçerse öğretmenlerden, dolayısıyla da üniversitelerden verim almak mümkün değildir. Tek uğraşı ders anlatmak olan bir öğretmenin, araştırma yapmak için zamanı ve gücü kalmaz. Üstüne üstlük, bu durum bir ders başına alınan ücretlerle pekiştirilirse, öğretmen asıl görevini yapmamış olur. Böylece kendisi de bir şey öğrenemeyeceği gibi, öğrencilerine de farklı bir bilgi verip yeni açılımlar sağlayamaz. Bu da üretime ket vuran ezberin yolunu açacağı gibi, öğrenimin aktarılmasına engel teşkil eder. Bu durum yaygınlaşırsa, devletin ve varlığını sürdürmek için ihtiyaç duyduğu üniversite kurumlarının işlevsizliğini beraberinde getirir. Bu, bir ülke için kabul edilemez.

Ülkemiz üniversitelerinde görülen bu durum, öğretmenlerin araştırma yapmaya zaman ve güçlerinin kalmamasıyla sonuçlanmakta ve onları bir lise öğretmeninden farksız kılmaktadır. Zaman ve güç unsurlarının dışında, bu konuda gösterilmeyen teşvikler, üniversitelerin, halk arasındaki söylemle, ‘memur zihniyetiyle’ dolmasını sağlar. Bu sözle anlatılmak istenen; yaptığı işin karşılığını alıp gerisinde gözü olmayan, yani hayallerinden kopup dünyada zaman geçirmeye çalışan kişidir. Oysa üniversiteler, devletin devamlılığı felsefesinden ayrı düşünülmemeyeceği gibi, kuruluş amacıyla da, durmayı ölmekle eş kabul etmektedir. Üniversiteler, zamanın ihtiyacını karşılamak için vardır. Zaman, yerinde durmaz. O halde, halk arasında yaygın bir deyiş olan “memur zihniyeti”, üniversitelerle asla bir uyum gösteremez. Bu sebepten, yapılacak araştırmaların üniversite öğretmenleri için esas olduğu bilinmelidir. Kendilerine, yeterli zaman tanınmalı ve her türlü engelin önlerinden kaldırılmaya çalışılması gerekmektedir. Kendi alanına dair araştırdığı ve ne konuda olursa olsun yepyeni bulgulara ulaştığı zaman, bunu öğrencilerine ders olarak anlatacaktır. Asıl görevini yapan bir üniversite öğretmeni, öğrencilerini de aslına uygun yetiştirecektir. Ancak, ‘amaç’ ve ‘araç’ yer değiştirmemelidir.

Bilgi Göçü

Bilginin, bilimin evrensel olduğu her zaman söylenegelen bir gerçektir. Uygarlıkları oluşturan bilgiler ve bilimler, ‘tasarrufsuz’ yapılmış değerlerdir. Bütün uygarlıklar, kendilerini oluşturan sistemi, var olan başka bir uygarlığın sisteminden tasarruflar yapıp onu geliştirerek kurmuşlardır. Böyle bir durumda, dünyanın herhangi bir köşesinde uygulanmasının en iyi örnekleri görülen bir bilim dalı, diğer ülkeler tarafından kendi topraklarına taşınır. Bunun için en sağlıklı yol; o bilim dalını, yeniliği öğrenmek için diğer ülkelere gönderilen öğrencilerdir. Bu öğrencilerin görevi, kendilerine tanınan imkanlar sayesinde, ortaya çıkarılan yeniliği ayrıntılarıyla öğrenip kendi ülkesinde daha da geliştirmek üzere o yeniliği öğretmesi, uygulamasıdır.

Son yıllarda büyük bir gelişme içerisine girdiği yetkili ağızlarca söylenen Çin, bu uygulamada neredeyse başı çekmektedir. Dünyanın her tarafında çok fazla sayıda öğrencisi bulunan Çin, bu öğrencileri bahsedilen amaç dahilinde bu ülkelere göndermektedir. Onlar da kendi ülkelerine yarar sağlayacak olan o yeniliği yerinde, sağlıklı bir şekilde öğrenerek kendi ülkelerine dönüp yeniliği, kendi ülkelerinin hedefleri doğrultusunda kullanmaktadırlar. Böyle bir durumda, bilgi ya da beyin göçünden söz edilemez.

Türkiye de, kendi öğrencilerini dünyanın bir çok gelişmiş ülkesine göndermektedir. Ancak Türkiye, kendi sınırları dahilinde olan üniversitelere yaptığı harcamaların çok daha fazlasını, yurt dışına gönderdiği öğrenciler için yapmasına rağmen, bu bir geri dönüşüm sağlayamamaktadır. Çünkü Türkiye'den yurt dışına gönderilen öğrenciler, çoğunlukla belirli ulusal bir hedef doğrultusunda gönderilmemektedir. Daha farklı amaçlarla, bireysel niyetler çerçevesinde de gönderilen öğrenciler de, daha iyi koşullar altında yaşamak düşüncesiyle hayatlarına gittikleri ülkelerde devam etmektedirler. Bambaşka düşünceleri içinde barındıran bir beyin, kendisi için yapılan harcamalara rağmen, gittiği ülkeye daha fazla yararlı olmaktadır. Diğer taraftan ülkemiz bir beyin ve zaman kaybına uğramıştır. Beyin ve bilgi göçü buna denir.

İnsanlar, yaşamak istedikleri ülke tercihinde özgürdürler. Asıl konu bu değildir. Asıl konu, bu alanda devletin tutumudur. Bir hedef belirleme durumu, her zaman olduğu gibi burada da karşımızda durmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından ve sayesinde yurt dışına gönderilen öğrenciler, kendilerini belirli konularda yükümlü hissetmelidirler. Kaldı ki, bir amaç uğruna gönderilmişlerdir ve bu amaç da, belirlenen hedef doğrultusunda, dünyanın diğer ülkelerindeki ilerlemeleri yerinde öğrenip bunları kendi ülkesine taşımaktır. Eğer devlet tarafından böyle bir yükümlülük taşıyorlarsa, bunun belirli kurallara bağlanması gerekmektedir.

Günümüzde uygulanan haliyle bu sistem, kişilerin hayatlarına sağlanan yeniliklerden öteye gidememektedir. Kişinin refahı, devletin birincil uğraşlarından olsa da, bu disiplinin devamı esası çok daha farklı boyutlar taşımaktadır. Bunun için, Türkiye Cumhuriyeti tarafından yurt dışına gönderilen öğrencilerin, bağlı kalacağı kurallardan biri de, inceliklerini öğrendiği yeni 'sistem'i, ülkesine taşımak olmalıdır. Devlet, bu öğrencilere her türlü yardım ve desteği sağlamalıdır. Ancak bu çabaların bir geri dönüşümü olması zorunludur. 'Görev'ini tamamlayıp hem ülkesinin belirlenmiş hedefine bir katkı sağlayan hem de kendi öz niteliklerine çok büyük bir artı kazandıran öğrenci, sonradan kendi hayatını istediği gibi şekillendirmekte, elbette ki, özgürdür. Ya da 'Erasmus' gibi, sadece öğrencinin bireysel gelişimini ve diğer ülke öğrencileriyle bütünlük kazanmasını amaç edinmiş öğrenci değişim programlarına, böyle bir kural getirilmesinden söz edilemez. Böyle bir durumda, öğrencinin yapması gereken sadece iyi bir temsil özelliğine sahip olmak ve ufkunu

genişletmektir. Ancak diğer şekilde, öğrencinin konumuyla orantılı olarak maddi ve geri dönüşüm konularında bazı kurallar ve zorunluluklar getirilmesi gerekmektedir.

Özgürlük ve Özerklik

Özgürlük kelimesi, Türk siyasî tarihinde birçok farklı anlamda kullanılmıştır. Tam bağımsızlık anlamında kullanılınca farklı, bazı ideolojilerce kullanılınca farklı anlamlara bürünür. Son yıllarda sıklıkla duyulan ‘üniversite özerkliği’ ya da ‘üniversite özgürlüğü’ deyişleri de bu bağlamda farklı anlamlar kazanır.

Öncelikle, sözlerdeki amaç çok önemlidir. Üniversitelerin, sıklıkla değişikliğe uğrayan siyasî çizgilerin etkilerinden arındırılması, amacının sadece eğitim olması, bilim ve eğitimin kutsallığı, kadro hareketlerinden etkilenmemesi, öğrencilerin fikirlerini daha özgürce dillendirmesi konularında kullanılan özerklik ve özgürlük kelimeleri, her üniversitede olması gereken durumu dile getirmektedir. Tüm bunlar, bir üniversitenin zorunlu nitelikleridir.

Ancak amaç, başka bir şekle büründüğünde, kavram kargaşaları boy gösterir. Kullanılan kelimeler; üniversitelerin devletten koparılması, kişi tekelinin üniversiteler üzerinde artması, devlet ile olması gereken işbirliğinin ortadan kaldırılması, her türlü ideolojinin üniversitelerde barınabilmesi gibi konulara atıfta bulunursa bu durum özgürlüğün yapısına ters düşer. Üniversiteler, kutsal bireysel refahı sağlamak gibi bir amaç taşısa da, aslı görevi, kendi stratejik ve jeopolitik hedeflerine ve yapısına uygun gizilgüç yetiştirmektir. Bunun ışığında, üniversitelerin devlet unsurlarıyla olan ilişkisi organik bir yapıdadır. Bu yapı, üniversitenin amacını da tanımlar. Devlet, üniversitelere muhtaçtır. Aynı doğrultuda üniversiteler de, devleti oluşturan en önemli unsurdur. Bu bağlamda, verilmesi ve kullanılması gereken tek özgürlük, üniversitelerin bilim yapma ve bu yolda hiçbir engele maruz kalmama özgürlüğüdür. Bilimlerin, normal gelişme şemasına uygun olarak, her türlü siyasî etkiden uzak biçimde ilerlemesi özgürlüğüdür. Kazanılan bilgilerin tüm dünyaya yarar sağlayacak şekilde ele alınması özgürlüğüdür...

Kuram – Alıştırma ve Sosyallik

Üniversiteler, yeni nesilleri eyleme hazırlayan kurumlardır. Lisede edinilen bir çok kuramsal bilgiyle üniversiteye gelen gençler, artık öğrendiklerini uygulayabilecek ve çizmek istedikleri hayatlarını kağıda dökebileceklerdir. Bu sebepten üniversiteler, “gençlerin, hayatın hareketliliğine alıştıkları ve yaparak öğrendikleri” bir yer olmalıdır. Üniversitede eğitimini gördüğü alanın dışında bir meslekle uğraşan çok kişinin bulunduğu ülkemizde, bu açıklamaya uymayan kişilerin de sıkça bahsettikleri şey, okulda öğrendikleri ile okul boyunca hazırladıkları meslek hayatının birbiriyle hiç uyuşmayan, hatta birbirine karşıt öğretiler içerdidir.

Üniversite, bir insanın hayatına şekil verir. Bu kurumun getirdiği ve verdiği yenilikler, bu kurumun içersinde geçirilen zamanlarda öğrenilenler, insanın cebine bazı kelimeler koyar ve bunlar da hayatı şekillendirmede rehber olurlar. Ancak, insanların meslek hayatlarında öğrendikleri ile üniversite öğretim hayatlarında öğrendikleri arasındaki tezat, bu kurumun içersinde geçirilen yılların boşa geçirildiği gibi bir izlenim oluşturmaktadır. Bu gibi bir durumun da, nitelikli eğitim için atılımlar olmaması ve eğitim sisteminin bozulmasıyla doğrudan bir ilişkisi vardır.

Bu görüşlerin ve tezatların ortadan kalkmasının ise tek yolu, üniversite eğitiminin nesillere, hayatın gerçekleriyle bire bir uyumlu bilgiler ve uygulamalar sağlamasıdır. Üniversitelerin özünde bilimsellik vardır. Bilim de kuramsal düşüncelerin eyleme geçirilmesi sayesinde vücut bulur. Çok önceler evrenin temelini su olduğunu söyleyen bilimadamlarının bu düşünceleri, geliştirilerek sanayileşmeye kadar yol almıştır. Kısacası, bilimlerin istenilen düzeye ulaşmasında 'pozitivizm' şarttır. Bunun için, bilimsel gereklere uyması gereken üniversiteler, kuramsal bilgilerin sahaya dökülmesi için uygun yerler de olmalıdırlar. Kuramsal bilgilerin alışturmaya dökülebileceği yapılara ayrı bir önem verilmelidir. Bu şekilde öğrenciler, hayatın şartlarına daha iyi hazırlanabilecek ve lisede öğrendikleri tüm kuramsal bilgileri uygulamaya dökebileceklerdir. Bu uygulama, staj olarak bir işlerlik kazansa da, uygulamanın tüm bölümlere yerleşmesi şarttır. Doktorların, mühendislerin ya da öğretmenlerin pratiğe ne kadar ihtiyaçları varsa, bu tüm diğer bölümler için de geçerlidir. Bu tür bir uygulama için gerekli olan tek yerler laboratuvarlar değildir. Örneğin tarih dersinin bilinen en geniş amacı, nesillere geçmişlerini öğretmek, bir gelecek görüşlerinin olmasını sağlamaktır. Ancak, tarih biliminin bir özelliği olan, deneysel bir bilim olmaması ve olayların, yaşanan şartlara göre değerlendirilmesi gereği, tarih biliminin yaşanan zamanda işlerlik kazanamayacağı anlamına gelmez. Tarihin bilinen bir amacı da, ders çıkarmaktır. Günümüz olaylarının sebep sonuç ilişkilerini, genel hatlarıyla tarihten çıkarmak mümkündür. Ya da bir edebiyat bölümünün asıl amacı tarihteki edebiyatçıların hayatlarını ve eserlerini ezberlemekten çok, öğrencilere bir edebiyat ruhu vermek, yani insanoğlunun en büyük icadı yazının ve hitabın kendi dillerine uyarlanmasıyla, duygu ve düşünceleri anlatmak için farklı 'iletişim araçları' meydana getirmektir. Bu tür bilimlerin hayata dair işlerlik kazanmasında, oluşturulacak platformlar, müzakereler, sunumlar ve tartışma ortamları çok yararlı olmaktadır. Ancak daha da ötesinde, analitik bir düşünce yapısıyla, deneysellikten uzak gibi görülen bilimlere de hayatın akışına ters düşmeyecek bir işlerlik kazandırılabilir. Zamanın akışına ters düşen bir sistem içersinde öğrenilen bu bilimlerin, zamanla önemlerini yitirmeleri ve hatta alaya dahi alınmaları kaçınılmazdır.

Bu yüzden, örneğin tarih bilimin esasını oluşturan olayların, yaşandıkları çağ yanında, günümüze nasıl ve niçin etki ettiklerine daha fazla önem verilmeli ve günümüzün aldığı şekillerin, bu olaylarla nasıl bir bağ içinde olduğuna öncelik verilmelidir. Tarih bir bütündür ve dünya tarihleri

birbirlerinden öyle ya da böyle etkilenmişlerdir. Bizim Orta Asya Türk tarihimiz ile çok partili sisteme geçtikten sonraki yakın tarihimiz, birbirleriyle benzerlik gösterecektir. Ya da edebiyatımızın toplum içerisindeki değişmelerde nasıl bir rol oynadığı, dünya edebiyatının bizim edebiyatımızdan ne gibi bir şekilde yararlandıkları ve bunların günümüze uyarlanması, bu gibi bilimlere deneysel, yani pozitif bilim özelliği verecektir. Tarihçi, günümüz olaylarını en iyi tahlil edebilen; edebiyatçı da insanlarla sözlü ve yazılı en iyi 'iletişim' kurabilendir. İletişimsizlik ve nesiller arasındaki anlayış farkından yakınılan çağımızda, bu gibi unsurların önemi büyüktür. Verilen aynı örneklerden yola çıkarsak, tarihin ve edebiyatın hayattan kopmaması, edebiyat bölümlerinde okuyanların tartışma platformlarında, okul gazetelerinde etkin olmasına ve öğrendikleri tüm dillerin edebiyatları ile kendi dillerini karşılaştırıp yeni açılımlar yaratmalarına bağlıdır. Tarihçiler için de aynı izlenim geçerli olmakla beraber, tarihin asıl görevi, günümüzü anlamamıza yardımcı olmak ve değişen çağa uygun olarak tarihimizin de farklı anlayışlarla ele alınmasını sağlamaktır. Bu durum, tüm bölümler için geçerlidir. Çünkü, toplumsallık demek olan hayat, farklı 'bölümlerin' hayata uygulanmasıyla oluşur. Ezberciliğin zararları bu yollarla aşılmalıdır. Düşünce ve uygulamadaki farklılıklar, yeni açılımlar yaratacak, sağlam temellere dayalı "ezber bozan" yapıda olmalıdırlar.

Bu bağlamda ele alabileceğimiz diğer bir konu da sosyalliktir. Üniversite ortamının sağladığı olanaklar dahilinde, üniversite öğrencileri sosyal yanlarını da geliştirmeye mecburdurlar. Çünkü kişilerin toplumla uyumu, sosyalliklerine bağlıdır. İnsanların, başkalarıyla işbirliği içerisinde, onları da düşünüp çalışması, sosyalliğin bir başka açıklamasıdır. Spor ya da düşünsel düzeyde insanların yer alacakları ve kendilerinin farkına varmanın, kendilerini ifade etmenin, medeni cesaretin, başarının belki de ilk örneklerini gösterecekleri bu tür etkinlikler, tek yönlü gelişmenin de önünü kesecektir. Kişisel gelişimini tamamlamış ve kendinden başka şeyleri düşünme düzeyine erişmiş bir insan, eğitimi çok daha yararlı bir şekilde tamamlayacak ve amacına ulaştıracaktır. Bu gibi konularda üniversitelere düşen görev, bu gibi faaliyetlerde etkin görev almış kişilerin, iş hayatlarında yararlanacakları başarıya da hizmet belgelerini, üniversite referansı ile, mezuniyet sırasında kendilerine sunmaktır. Bu gibi etkinlikler ve sonucunda alınan başarı ve hizmet ödülleri, iş hayatında apayrı bir öneme sahip olup yetişmiş bireylerde aranılacak özelliklerden olmalıdır.

SONUÇ

Bahsedildiği gibi, Türk üniversitelerinin durumu ve gösterecekleri gelişmeler, buldukları ülkenin, Türkiye'nin tüm diğer altyapısal sorunlarıyla iç içedir. Ülkenin genel yapısında aksamalar bulunup da üniversitelerin sorunsuz olacağı düşünülemez. Ancak üniversiteler, ülkede ortaya çıkan ya da devam etmekte olan sorunlardan ilk etkilenen kurumlardan olacaktır. Çünkü üniversiteler, ülkelerin bir yansımasıdır.

Üniversiteler ve ülke içerisindeki genel yapı doğru orantılıdır. Bu kurumların, genelin bütün özelliklerini taşıyan bir altküme olması da göz önüne alınırsa, üniversitelerin etkilenen yapısı daha fazladır.

Ancak her şeyin ötesinde, bir ülkenin geleceği için insan yetiştiren üniversitelerdeki, ülkenin yapısına ve hedeflerine uygun olarak yapılacak yenilikler ve kaydedilecek gelişmeler, ülkenin geneline de bir gelişme sağlayacaktır. Devletin 'her yönden' devamını sağlayacak kadroların yetişme yeri olarak, üniversitelerin kendi elinde olan sorunlarının üstesinden gelinmesi, daha sağlam ve başı dik adımlarla devletin devamlılığını sağlayacaktır.

Yazıyı bölümlere ayıran altbaşlıklar, mümkün olduğu kadar altyapısal sorunlara yoğunlaşmıştır. Yazıda ilan edilen sorunlar ve sunulan çözüm önerileri; bilimin tek yol gösterici olduğu, geçmişine, dolayısıyla öz kültürüne bağlı, millî yapının farkında olan, ülkenin tüm kurumlarının el ele verdiği ve kendi kaderiyle ülkesinin kaderini bir noktada buluşturacak ülke sevgisini ve sorumluluğunu taşıyan bir sistem düşünülerek ele alınmıştır. Bunun yanında kişisel gelişimin de üzerinde durulmuştur. Bahsedilen konular, fazlaca teknik ya da bürokratik ayrıntılara girilmeden, 'olan ve olması gereken' seçeneklerine indirgenerek ele alınmıştır. Tüm önerilerin, ezberci eğitime karşı analitik ve geniş düşünmeyi hedef alması, temel noktalardandır. Eğitimde yapılacak yeniliklerin, gelecek zamanlar içerisinde 'sindirilmeye' ihtiyacı olduğu da göz önüne alınarak, Türkiye ve Türk üniversitelerinin içinde buldukları durumun geleceğinden duyulan kaygı ve de bu konularda sunulan önerilerin zamana ihtiyacı olduğu dikkate alınmıştır.

Ülkenin tüm kurumları, hatta tüm bireyleri tarafından belirlenip benimsenen bir ülkü uğruna çalışan; ülkesinin ulusal yapısını ve ona karşı sorumluluğunu bilen, bilimin en büyük yardımcısı olduğu üniversitelerin, belirlenecek 'hedefin' temeli olan *saygın bir Türkiye*'de en büyük pay sahibi olacağı tartışılmazdır.